

SLOVENSKA ISTRA V 19. STOLETJU S POLITIČNEGA, UPRAVNEGA IN NACIONALNEGA VIDIKA

Salvator ŽITKO

ravnatelj Pokrajinskega muzeja Koper, 66000 Koper, Kidričeva 19, SLO
direttore del Museo regionale di Capodistria, SLO

IZVLEČEK

Avtor v svojem prispevku podaja oris političnih, upravnih in nacionalnih sprememb na območju Slovenske Istre od propada Beneške republike leta 1797 do konca 19. stoletja. Pregled pričenja z obdobjem Italijanskega kraljestva in Ilirskih provinc, ki so vsak po svoje zapustili vidne sledove na ekonomskem, političnem pa tudi nacionalnem področju. Ob upravni in politični podobi Istre v obdobju po dunajskem kongresu 1814/15 so na kratko prikazane tudi nacionalne težnje istrskih Slovencev in Hrvatov na eni ter istrskih Italijanov na drugi strani, hkrati pa tudi nacionalni antagonizmi, ki so bili zlasti prisotni v drugi polovici 19. stoletja. Največ pozornosti avtor posveča obdobju ustavne dobe oziroma nastanku Mejne grofije Istre, deželno- in državnozbornim volitvam ter nacionalnim spopadom v Istrskem deželnem zboru.

Francosko gospostvo na vzhodni obali Jadranskega morja v času Napoleona postavlja pred zgodovinarje izredno zanimive probleme. Tajne določbe Leobenske pogodbe so obljubljale Avstriji velik del ozemlja Beneške republike: Dalmacijo, beneško Istro in ozemlje beneške terraferme do reke Oglio; te določbe so - nekoliko ispremenjene - dobile svojo dokončno obliko in bile objavljene v Campoformijskem miru (17. okt. 1797).

Spremembe v času avstrijske nadoblasti (1797-1805) so se omejevale na nekaj reform v upravi in sodstvu v središčih obeh dežel in v nekaterih mestih. Avstrija je pustila jezik, navade, civilne in verske ustanove, svobodo v trgovini; zmeren je bil tudi njen fiskalni sistem in tudi davke je delno odpravila.

Pod njeno upravo je bila Istra razdeljena na sedem okrožij, ki so dobila imena po glavnih mestih. Vsako okrožje je imelo civilni tribunal prve stopnje; prizivni c.kr. tribunal je bil med drugim tudi v Kopru.

Leta 1804 je bila Istra združena s Tržaško provinco v deželno glavarstvo (capitanato provinciale); predlog, da bi Kranjsko združili z nekdanjo beneško Istro je naletel na odpor tržaškega guvernerja.

Po francoskih zmagah v tretji koalicijski vojni leta 1805 in po sklenjeni Bratislavski pogodbi so Istra, Dalmacija, Boka Kotorska, Benetke z lagunami in levantinski otoki

postali del Italijanskega kraljestva. Združitev beneške Istre z Italijanskim kraljestvom je bila objavljena 10. januarja 1806; z dekretom podkralja Italije Eugena Beauharnaisa z dne 7. feb. 1806 je bila ustanovljena Istra kot 8. provinca. Dekret o združitvi Istre z Italijanskim kraljestvom je izdal Napoleon 30. marca 1806.

Istrski departma je postal vojvodstvo in veliki fevd francoskega cesarstva, ki ga je Napoleon podelil maršalu Bassiersu. Ta je dobil naslov vojvode Istre z rento 15% javnih davkov. S kraljevim dekretom z dne 22. 12. 1807 je istrski departma dobil svoje predstavništvo, to je generalni svet 30 članov. Istrski departma sta sestavljala koprski in rovinjski okraj, ki sta se delila na kantone. Do pomembnih upravnih sprememb je prišlo leta 1809 po 4. koalicijski vojni oziroma Schönbrunnskem miru 4. oktobra 1809, ko so se formirale Ilirske province, ki so segale od Save in Soče do Boke Kotorske; njihova glavna naloga je bila, da zaprejo pristanišča na vzhodni obali Jadrana za angleško blago in odpro celinsko pot francoski trgovini z Levanto.

Ilirske province, ki so bile v geografskem in etničnem pogledu heterogena enota, so po prvi organizaciji decembra 1809 imele v svojem sestavu 10 provinc oz. intendanc. Z dekretom aprila 1811 se je število intendanc zmanjšalo na 6. Združeni sta bili namreč Tržaška in Istrska provinca, 18. sept. 1811 pa še nekdanja avstrijska in beneška Istra. Nova provinca z glavnim mestom Trstom in z 242.683 prebivalci se je delila na štiri distrikte: Rovinj, Koper, Gorica in Trst, ter 17 kantonov. Intendant s sedežem v Trstu je imel polnomočje podprefekta. Province so bile v upravnem pogledu razdeljene na distrikte, ti v kantone, kantoni v občine in občine v kontrade. Francozi so v Istri ukinili vse, kar je spominjalo na fevdalizem. 15. aprila 1811 so bila izdana navodila za province, distrikte, kantone in občine. Uprava in sodstvo nista bila več v rokah mestnih aristokracij, ves aparat pa je bil imenovan z vrha. V Ilirskih provincah niso poznali volitev. Vse občine so imele enake pristojnosti, pravice in dolžnosti. Napoleonov zakonik (Code Napoleon), konkordat in dekret o organizaciji svetne in redovne duhovščine so bili v Istro vpeljani že leta 1806; leta 1810 so uvedli še cenzuro, ustanovili policijo, uvedli davke in osebno zemljiško kontribucijo. Lokalni statuti so pod Francozi izgubili vso veljavo. Ukinjeni so bili kapitlji (kanonikati) in mnogi samostani, odpravljene so bile vse bratovščine (v Istri naj bi bilo še leta 1762 kar 616 bratovščin). Z dekretom leta 1810 so bili odpravljene tudi cerkveni privilegiji, ukinjene cerkvene dajatve in kanoniki so pričeli prejemati plače iz državne blagajne. Duhovščini sta bila odvzeta tudi skrb in nadzorstvo za šole, ki so prišle pod državo oziroma občine. V Istri so Francozi ravno tako ukinili černide, t.j. deželno milico, in "bombardiere" ter junija 1807 ustanovili nacionalno gardo, ki naj bi skrbela za javni red, a so jo kasneje uporabljali tudi kot redno vojsko.

Leta 1813, po ponovni zasedbi Istre, pa je Avstrija odpravila spet vse, kar je spominjalo na francosko zakonodajo. Zanimivo je, da je do neke mere restavriral stari beneški režim, ki ga je imelo ljudstvo raje kot francoskega, na vodilne položaje pa je postavila tiste ljudi, ki so ta mesta zasedali že med prvo avstrijsko zasedbo. Po Pariški mirovni pogodbi 30. maja 1814 je bil iz Goriškega, Tržaškega in Reškega okrožja

ustanovljen Tržaški gubernij. Beneška Istra je bila vključena v Tržaško okrožje, na celotnem ozemlju pa je bil s 1. oktobrom 1815 uveden avstrijski Civilni kodeks. Kot že rečeno, je bila nekdanja beneška Istra kot Jadranska provinca (*Provincia Adriatica*) dodeljena Tržaškemu okrožju, ostali del Istre pa je bil kot Liburnijska provinca (*Provincia Liburnica*) dodeljen Reškemu okraju. Z zakonom civilnega in vojaškega guvernerja v Iliriji barona Krištofa Lattermana je bilo 1. avgusta 1814 ustanovljeno "Ilirsko primorje", vsa tri okrožja pa so dobila ime "Governo delle coste marittime" (Primorski gubernij), kasneje "Il Litorale" (Primorje). Avgusta 1816 naj bi obstajalo že tudi Istrsko okrožje, ki se je delilo na okrajne komisariate, ti pa na glavne oz. velike občine, zardeljene v podobčine, ki so se imenovalle davčne ali katastrske. Avstrijski Civilni kodeks je za Istro uvedel Tribunal za civilne in kazenske zadeve prve instance s sedežem v Rovinju; pod njegovo jurisdikcijo je spadala tudi nekdanja beneška Istra z izjemo Kopra, ki je bil zaradi bližine dodeljen Civilnemu deželnemu sodstvu v Trstu. S 1. oktobrom 1815 je na sodiščih postala italijanščina uradni jezik; po cesarskem patentu so morale pri uradnih spisih uporabljati italijanščino tako stranke kot njihovi pooblaščenči.

Do novih upravnih sprememb je prišlo leta 1825, ko so oblasti izvedle reorganizacijo Ilirskega primorja, ki je bilo razdeljeno na mesto Trst z okolico ter na Istrsko in Goriško okrožje. Beneško Istro, ki je bila do leta 1825 pod Tržaškim okrožjem, so vključili v novoustanovljeno Istrsko okrožje s sedežem v Pazinu. To okrožje je imelo v svojem sestavu Istro, otoke Cres, Krk in Premanture. Istra je bila tako prvič združena od Kastva do Poreča in od Kopra do Lošinja. Okrožje so sestavljali okrajni komisariati Koper, Piran, Buzet, Buje, Motovun, Poreč, Rovinj, Vodnjan in Pulj. Istrsko okrožje je leta 1830 merilo 86 kvadratnih milj ozemlja s 198.635 prebivalci, 178 županijami in 56 šolami. Spremenjena je bila tudi organizacija cerkve. Še leta 1819 so bili sedeži škofij v Kopru, Novigradu, Poreču in Pulju, nadškofija pa v Vidmu. Leta 1830 je bila ustanovljena nadškofija v Gorici; vanjo so sodile škofije Ljubljana, Trst-Koper-Novigrad, Poreč-Pulj in Krk. Škofiji Novigrad in Koper sta bili leta 1835 priključeni k škofiji Trst. Prve ustavne spremembe so v Avstriji nastale šele leta 1848, po izbruhu revolucije oziroma po razglasitvi nove ustave. Za njeno uresničitev je dunajska vlada 29. aprila 1848 izdala zakon, s katerim so bil vsakemu narodu zagotovljene narodnost in jezikovne pravice, vsakemu posamezniku pa enakopravnost in svoboda vesti, vere, misli, pisanja, združevanja in preseljevanja. Narodi so dobili pravico voliti poslance v državni parlament in pravico sprejemati zakone. V Istri so prve volitve v ustavodajni parlament 6. maja 1848 prinesle absolutno zmago Italijanom, saj je pet volilnih okrajev izvolilo 4 italijanske poslance (Carlo de Franceschi, Antonio Madonizza, Michele Fachinetti in Francesco Vidulich) ter enega hrvaškega (Josip Vlah iz Kastva). Po neuspešni konstituenti je avstrijska vlada leta 1849 okrepila svoj položaj in začela odpravljati pridobitve revolucije; novi cesar Franc Jožef I. je ukinil ustavne svoboščine in s cesarskim patentom 4. marca 1849 proglasil novo, oktroirano ustavo, s katero so bili guberniji ukinjeni in ustanovljena namestništva. Združitvijo Trsta, Istre, Goriško-Gradišanske, 25. januarja

1850, je bilo ustanovljeno C.kr. namestništvo v Trstu. Z oktroirano ustavo je prišlo do sprememb tudi v politični in sodni razdelitvi Istre. Istra kot Pazinsko okrožno glavarstvo je imela posebno avtonomijo z deželnim zborom za Istro. Razdeljena je bila na okrajna glavarstva Pazin, Koper, Motovun, Volosko, Rovinj, Pulj in Cres s svojimi ekspoziturami. S cesarskim sklepom iz leta 1852 je bilo ukinjeno načelo delitve sodne in politične oblasti. Z novo upravno razdelitvijo januarja 1854 so ukinili okrajna glavarstva, in Istra je dobila manjše politično-sodne okraje-preture. Bachov absolutizem je zadušil demokratske in federalne želje narodov v Avstriji in s tem tudi v Istri. Zedinjena Istra je imela eno upravo in sedež v Pzinu do oktobra 1860, ko je s posebnim dekretom dobila ime "Mejna grofija".

Nacionalne težnje istrskih Italijanov so se začele kazati že ob koncu 18. stoletja, v večji meri pa v prvi polovici 19. stoletja, zlasti z razvojem italijanskega risorgimenta. Določen odmev je imelo v Istri že karbonarstvo, kasneje pa zlasti mazzinijanstvo ob gibanju "Giovine Italia" (Mlada Italija) in "Giovine Europa" (Mlada Evropa), ki je vzpodbujalo Italijane k uporabi in osvoboditvi izpod Avstrije. Nacionalna zavest je dosegla pri italijanskem prebivalstvu, zlasti pri sloju buržoazije in inteligence, pomembno stopnjo razvoja.

Slovenska in hrvaška nacionalna zavest sta se pred letom 1848 razvijali počasneje, saj nista imeli ne ekonomske ne kulturne podlage pa tudi voditeljev ni bilo pravih. Metternichov absolutizem ni imel razumevanja za narodnostne težnje, ki so se pojavljale pri narodih etnično tako heterogene države, in ni kazal razumevanja za ilirsko gibanje med Slovenci in Hrvati. Po ljudskem štetju v Istri leta 1846 je v njej živelo 166.440 prebivalcev; od teh je bilo 71,24% Hrvatov in Slovencev, Italijanov pa 25,65%. Ravno na podlagi tega štetja je notranji minister grof Franz Stadion avgusta 1848 zavrnil prošnjo italijanskih poslancev, da bi v vse šole v Istri namesto nemščine uvedli le italijanski jezik. Zavrnil jih je, da bi s tem napravil veliko krivico istrskim Slovanom; po njegovem odgovoru so italijanski poslanci predložili parlamentu spomenico, v kateri so izrazili svojo težnjo, da bi nova ustava upoštevala italijanstvo Istre. Tudi občinam so priporočali, naj se dvignejo v obrambo italijanstva Istre. Pod vplivom Carla Combija se je sprožilo nekakšno plebiscitarno gibanje v korist italijanstva Istre oziroma za to, da se le italijanski jezik razglasi za uradni jezik v Istri. Na poziv 19 županov iz občin nekdanje beneške Istre je 56 županov katastrskih občin odgovorilo, da v njihovih občinah govorijo le italijansko; med njimi je bilo tudi nekaj slovenskih občin. Vojaški uspehi Avstrije v vojni s Piemontom spomladi 1849 in nova ustava so v mnogih mestih Istre spremenili odnos Italijanov do Avstrije, ki je imela na svoji strani predvsem istrske Slovence, tudi zaradi povezav s Trstom (ekonomski razlogi). Spor med dunajsko vlado in istrskimi Italijani je sprožil tudi cesarski patent iz marca 1849, ki je hotel Kranjsko združiti z Istro. Delegacija istrskih mest je cesarju izročila dve spomenici proti priključitvi Istre in Goriške h Kranjski.

Po padcu Bachovega absolutizma je prišlo v cesarstvu do vrste ustavnih sprememb, s katerimi je dala Avstrija nekaj koncesij svojim narodom. Najprej je izšel Septembrski manifest in za njim Oktobrska diploma. Tedaj so tudi ukinili okrožni urad v Pazinu (Uffizio circolare). S cesarskim patentom z dne 26. februarja 1861 je Avstrija uvedla nekatere spremembe, ki so se ohranile do I. svetovne vojne.

Avstrijsko primorje je postalo enota državne uprave na čelu s C.kr. namestništvom v Trstu. V njenem sestavu so bili Trst z okolico, Goriška z Gradiščansko in Istra. Namestništvo je bilo vrhovna upravna oblast in organ centralne vlade, medtem ko so bila okrajna glavarstva izvršni organi C.kr. namestništva. Občine so postale deloma izvršilni organi okrajnih glavarstev. Naloge Namestništva so bile politična uprava, javni red, bogoslužje, šolstvo, trgovina, obrt, poljedelstvo in gradnje. Trst je bil središče Avstrijskega primorja, v njem so bili po položaju najvišji uradi, sedeži deželnega in trgovsko-pomorskega sodišča, finančnega ravnateljstva za Primorje, osrednje pomorske oblasti, deželnega šolskega sveta itd.

Dežele so dobile avtonomijo: načelovali so jim deželni zbori in deželni odbori (giunta provinciale) kot njihovi izvršilni organi. Deželni zbori so sprejemali zakone, ki sta jih potrjevala cesar in dunajska vlada in so reševali vprašanja v zvezi s poljedelstvom, javnimi zgradbami, dobrotelnimi ustanovami, deželnim proračunom, upravljanjem deželne imovine, odrejanjem deželnih davkov ter dajatev itd. Avtonomija dežele je bila najbolj vidna v dejavnosti deželnega zbora, ki je bil upravni in izvršilni organ zbora.

Istrski deželni zbor in odbor sta v prvih letih zasedala v Poreču, kasneje tudi v Pulju in Kopru. Volilni sistem pri deželnozborskih volitvah je Italijanom omogočil večino v deželnem zboru. Volitve poslancev po kurijah (veleposest, poslanci kurije zunanjih občin in trije virilisti) so zagotavljale v Istri italijansko premoč. Med letom 1861 do 1914 se je zvrstilo 11 deželnozborskih volitev. Nova situacija je nastala po avstrijsko-pruski vojni leta 1866, ko je morala Avstrija predati Italiji Lombardsko-beneško kraljestvo in izstopiti iz Nemške zveze. Aspiracije Italije do Istre so bile čedalje očitnejše, vendar se je iz taktičnih razlogov začasno odpovedala Trstu in ravno tako takojšnji aneksiji Istre, Trsta in Goriške; razglašala pa je, da se bodo istrski Slovenci in Hrvati tako ali tako poitalijančili, ker nimajo narodne zavesti. Leta 1867 je postalo ponovno aktualno vprašanje priključitve Istre h Kranjski, ki so ga poslanci dežele Kranjske postavili na dnevni red v dunajskem parlamentu, ob koncu istega leta pa je s cesarskim patentom nastopil dualizem. Novo avstrijsko ustavo so proglasili 21. decembra 1867. Po avstro-ogrski pogodbi je bilo sprejetih 5 temeljnih državnih zakonov, ki so znani kot Decembrski zakoni in so pomenili zagotovitev ustavnega sistema na temelju nemške hegemonije. Decembrski zakoni so omogočili spremembe tudi v političnem življenju istrskih Italijanov pa tudi Slovencev. Zakon o splošnih pravicah državljanov je priznaval enakopravnost vseh deželnih jezikov v šolah, uradih in v javnem življenju. Ti zakoni so omogočili tudi izdajanje političnih časopisov, ustanavljanje društev ter prirejanje javnih shodov. Pobudniki razvoja narodne zavesti v zahodni Istri so postali predvsem duhov-

niki. Izšel je tudi zakon o ureditvi upravno-političnih oblasti. S cesarskim dekretom z dne 8. julija 1868 je bila Istra upravno razdeljena na 6 oziroma 7 okrajnih glavarstev, ki so se večinoma ujemala z ukinjenimi glavarstvi iz leta 1849. Ukinili so tudi mešane preture in ustanovili sodne okraje. Okrajna glavarstva in sodni organi so bili državni uradi. Koprsko glavarstvo je imelo sodne okraje Koper, Piran in Buzet. Z decembrskim zakonom so bila tako državnemu zboru kot deželnim zborom odrejene nove pristojnosti; kljub zakonskim določilom so bile avstrijske oblasti bolj na italijanski kot slovanski strani. Avstrijski politični interesi so narekovali zdaj eno, zdaj drugo taktiko. Ob stiku z gospodujočim italijanskim okoljem raznarodovanje Slovencev in Hrvatov nikoli ni povsem prenehalo, vendar pa je bilo v veliki meri zaustavljeno.

Slovenski politiki so bili mnenja, da je treba delati z vsemi legalnimi sredstvi za zedinjenje Slovencev in za medsebojno povezovanje s Slovani v Avstriji; le redki so videli rešitev v povezavi z južnimi Slovani.

Po oblikovanju Taaffejeve vlade leta 1879 se je znatno povečal nemški pritisk. Nemški politični programi so postajali vsebolj nacionalistično radikalni. Leta 1883 je bila podpisana t.i.m. Trojna zveza med Prusijo, Avstrijo in Italijo, ki je sicer oslabil italijanski iredentizem, toda po drugi strani je postajala tudi avstrijska politika vedno bolj sovražna do Slovencev. Razširjeno je bilo mnenje, da se je avstrijska vlada zavezala, da bo varovala italijanstvo v Avstrijskem primorju. O tem je pisala Edinost, to navaja v svojih spominih tudi takratni italijanski zunanji minister Francesco Crispi. Avstrija je hotela v Trstu z listom Adria, ki ga je začela izdajati leta 1884, oslabil negativno pisanje slovenskih listov o svoji vladi. 14. januarja 1884 je nastalo italijansko istrsko politično društvo s prozornim namenom utrjevati pozicije italijanske narodnosti in razvijati ter širiti italijansko prosveto in kulturo; že leto po ustanovitvi je začelo objavljati gradivo za zgodovino istrskih Italijanov. Na pobudo društva in njegovih članov je izhajala vrsta listov, revij itd., ki so podpirali politiko Italijanske liberalne stranke proti dunajski vladi in proti slovanstvu. Do 21. avgusta 1883 so poslanci v istrskem deželnem zboru govorili le italijansko. Matko Laginja je prvi spregovoril v hrvaščini. Po ustanovitvi hrvaško-slovenskega kluba poslancev leta 1884 so deželni poslanci vztrajno in neutrudljivo posredovali zahteve in želje volivcev v deželnih jezikih.

Enotnost istrskih Hrvatov in Slovencev se je popolnoma izrazila v istrskem deželnem zboru, v hrvaško-slovenskem poslanskem klubu, zlasti pa v Edinosti, kjer so se Slovenci in Hrvati skupaj borili za narodno in jezikovno enakopravnost.

Pred novimi državnoborskimi volitvami 15. februarja 1896 je novi ministrski predsednik Badeni predložil uvedbo splošne volilne pravice za vse moške nad 24 leti starosti (5. kurija). Na volitvah leta 1897 so bili Slovani poraženi in avstrijska vlada se je v boju proti italijanskim nacionalistom naslonila na socialiste, ki so kot internacionalisti nastopali proti Italijanski liberalni stranki. V boju proti Italijanom je postal socializem zaveznik avstrijske vlade. S cesarskim odlokom iz leta 1898 je bil ukinjen sklep istrske deželnozbornske večine, da je v zboru razpravni jezik le italijanščina. Leta 1905

je avstrijska vlada zaradi odmevov ruske revolucije predložila radikalno državnozbornsko volilno reformo z odpravo volilnih kurij in z uvedbo splošne in enake volilne pravice. Z novo volilno reformo je prišlo tudi do spremembe volilnih okrajev, ki pa so bili zelo neenaki in odrejeni po številu prebivalstva. Občine z italijansko večino so bile priključene italijanskim volilnim okrajem, v slovenski volilni okraj pa so bile vključene vse občine s slovensko večino. Tako sta bila prvič v zgodovini združena zahodni in vzhodni del istrskega slovenskega ozemlja, ki sta spadala pod politična okraja Koper in Volosko. Po novem volilnem redu je Istra volila šest državnozbornskih poslancev, in sicer tri Italijane, dva Hrvata in enega Slovence. Slovenski in hrvaški poslanci so na sestanku 25. marca 1906 pozdravili novo volilno reformo in uvedbo splošne in enake volilne pravice, italijanske občine, med njimi Koper, Izola in Piran pa so nastopile proti predlogu.

Volitve 14. maja 1907 so bile za istrske Slovence in Hrvate prestižnega pomena. Po skoraj 30 letih zatiranja je končno prišla do veljave njihova številčna premoč, tako da so bili izvoljeni trije njihovi poslanci. Slovenci in Hrvati so dobili 29.926 glasov, italijanska liberalna stranka pa 14.390. B. Benussi je te volitve označil kot pogubne in kot polom za Italijansko liberalno stranko. Toda Avstrija je kljub temu, zlasti po aneksiji BiH oktobra 1908, še nadalje vodila protislovansko politiko ter podpirala italijanski iredentizem, ker je potrebovala italijanske glasove.

Od Italije se je začela postopno odmikati šele leta 1912. Avstrijske oblasti so začele primerjati ljudska štetja iz leta 1900 in 1910 in ugotovile velik porast števila Slovanov v Istri: decembra 1900 jih je bilo 190.774, deset let kasneje pa 223.373. Znatno manjši pa je bil porast števila Italijanov, z izjemo Trsta; v političnem okraju Koper jih je bilo leta 1900 38.000, v desetih letih pa je njihovo število naraslo za 1000. Najbolje je označil avstrijsko uradno politiko Angelo Vivante. Po njem je avstrijska vlada še nekaj let nazaj podpirala italijanske kandidate pri volitvah v državni in deželni zbor, proslovanska pa je bila njena politika le tedaj, kadar je tako narekoval položaj. Povsem pa je spremenila svojo politiko, ko se je začela zavedati sile in moči nacionalnega gibanja Slovencev in Hrvatov.

RIASSUNTO

Nel suo contributo, l'autore offre un quadro dei mutamenti politici, amministrativi e nazionali avutisi nel territorio dell'Istria slovena dalla caduta della Repubblica di Venezia nel 1797 alla fine del XIX secolo. Inizia con il periodo del Regno d'Italia e delle Province Illiriche, che hanno lasciato segni evidenti in campo economico, politico e anche nazionale. Oltre all'aspetto amministrativo e politico dell'Istria nel periodo susseguente al Congresso di Vienna del 1814/15, sono brevemente illustrate le aspirazioni nazionali degli istriani sloveni e croati da una parte e quelle degli istriani italiani dall'altra, nonché, contemporaneamente, gli antagonismi nazionali, presenti soprattutto nella seconda metà del XIX secolo. L'autore dedica particolare attenzione al periodo costituzionale, ovvero alla nascita del magraviato dell'Istria, alle elezioni provinciali e parlamentari e agli scontri nazionalistici in seno alla Dieta provinciale dell'Istria.